

Primitif Dönemden Günümüze
SANATIN ÖYKÜSÜ

EDİTÖRLER:

Prof. Dr. Mustafa DİĞLER
Doç. Dr. Rasim SOYLU

Editörler: Prof. Dr. Mustafa DİĞLER - Doç. Dr. Rasim SOYLU

PRİMITİF DÖNEMDEN GÜNÜMÜZE SANATIN ÖYKÜSÜ

ISBN 978-625-6135-42-0

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2024, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Ekim 2024, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Neslihan Uyar
Kapak Tasarım: Pervin Kurçeren

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Ltd. Şti.
Çetin Emeç Bulvarı 1314. Cadde No: 37A-B Çankaya/ANKARA

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 46661

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

PRİMİTİF DÖNEMDEN GÜNÜMÜZE SANATIN ÖYKÜSÜ

İÇİNDEKİLER

EDİTÖRDEN.....	XIV
1. Bölüm (Doç. Dr. Rasim SOYLU)	
1. TARİH ÖNCESİ DÖNEM	
1.1. Giriş.....	2
1.2. İlk İnsan.....	2
1.3. Tarih Öncesi.....	3
1.4. Âdem Köprüsü (Rama Setu).....	4
1.5. Tarih Öncesi Venüs Heykelleri.....	5
1.6. Mağara Resimleri.....	8
1.7. Avrupa'da Bulunmuş Mağara Resimleri.....	9
1.8. Asya'da Bulunmuş Mağara Resimleri.....	10
1.9. Afrika'da Bulunmuş Mağara Resimleri.....	10
1.10. Amerika Kıtasında Bulunmuş Mağara Resimleri.....	11
1.11. Göbeklitepe, Karahantepe ve Nevali Çori.....	12
2. Bölüm (Prof. Dr. Fatih BAŞBUĞ)	
1. MEZOPOTAMYA SANATI MÖ 3500 – MÖ 700.....	20
1.1. Sümerler.....	24
1.2. Akkadlar.....	28
1.3. Asurlar.....	30
1.4. Aramiler.....	32
1.5. Babiller.....	33
2. ESKİ MİSİR (MÖ 3.000- MS 300).....	38
3. Bölüm (Doç. Dr. Zuhâl BAŞBUĞ)	
1. KLASİK YUNAN (MÖ 500- MÖ 300).....	52
1.1. Arkaik Dönem.....	56
1.2. Klasik Dönem.....	59

1.3.HelenistikDönem.....	61
2. KLASİK ROMA DÖNEMİ (MÖ 500- MS 450).....	68
4. Bölüm (Prof. Dr. Mustafa DİĞLER)	
BİZANS SANATI (MS 330 -1453)	
Giriş.....	85
1. BİZANS UYGARLIĞI.....	88
1.1. Bizans Kültürünü Oluşturan Unsurlar.....	89
1.2. Bizans Sanatı Bizans Uygarlığı Hakkında Neler Söylüyor?.....	91
1.3. Bizans Sanatının Evreleri.....	92
1.4. Bizans Sanatının Genel Özellikleri.....	92
2. ERKEN BİZANS DÖNEMİ (330- 726).....	94
2.1. Doğu-Batı Ayrımı.....	94
2.2. Bizans Sanatı ve Mimarisi.....	95
2.3. Erken Bizans İmparatorluğu'nda Mimari.....	96
2.3.1. Ayasofya.....	99
2.3.2. Kutsal Havariler Kilisesi.....	101
2.3.3. Aziz Sergius ve Bacchus Kilisesi.....	102
2.4. Erken Bizans İmparatorluğu'nda Resim.....	103
2.4.1. Bizans Resim Sanatının İlk Örnekleri Katakomp Resimleri.....	105
2.4.2. Bizans Resim Sanatında Simgesel Resim.....	108
2.4.3. Bizans Resim Sanatında Renk Kullanımı.....	108
2.4.4. Bizans Resim Sanatında Simgelere Gösterilen Hürmet.....	109
2.4.5. Erken Bizans İmparatorluğu'nda Mozaikler.....	111
2.4.6. Nebo Dağı Saints Lot ve Procopius Kilisesi Mozaikleri.....	112
2.4.7. Sina Dağı'ndaki Aziz Catherine Manastırı Mozaikleri.....	113
2.4.8. Arian Vaftizhanesi Mozaikleri.....	114
2.4.9. Galla Placidia Mozolesi Mozaikleri.....	115
2.5. Erken Bizans İmparatorluğu'nda Fildişi Oymacılığı.....	116
2.5.1. Barberini Diptik'i Fildişi İki Parçası.....	117
2.5.2. Başmelek Fildişi.....	118

3. ORTA BİZANS DÖNEMİ SANATI (843-1204)	
3.1. Orta Bizans İmparatorluğu'nda Mimari ve Mozaikler.....	120
3.2. Birinci ve İkinci İkonoklazmlar.....	120
3.2.1. Ortodoksluk Bayramı.....	121
3.2.2. Ayasofya'daki Theotokos Mozaiği.....	122
3.3. Orta Bizans Dönemi Dini Mimari.....	123
3.3.1. Hosios Loukas Manastırı, Yunanistan.....	123
3.3.2. Theotokos ve Katholikon Kilisesi.....	124
3.3.3. San Marco Bazilikası, Venedik.....	126
3.4. Orta Bizans İmparatorluğu'nda İbadet Nesneleri.....	127
3.4.1. Triptik.....	128
3.4.1.1. Harbaville Triptiği.....	128
3.4.1.2. Bordaile Triptiği.....	129
3.5. Kutsal Emanetler.....	130
3.6. Zebur (Mezmun).....	131
3.7. Simgeler.....	132
3.8. Orta Bizans İmparatorluğu'nda Resim İncelemeleri.....	133
3.8.1. Aziz Pantaleimon'dan Ağıt, Nerezi, Makedonya.....	133
3.8.2. Aziz Onesimus'un Ölümü.....	134
3.8.3. Vladimir Theotokos.....	136
4. GEÇ BİZANS DÖNEMİ SANATI (1261- 14553).....	137
4.1. Kariye Kilisesi.....	139
4.2. Pamakaristos Kilisesi.....	139
4.3. Geç Bizans Dönemi Dini Mimari.....	140
4.3.1. Kariye Kilisesi.....	142
4.3.1.1. Kariye Kilisesi Mozaikleri.....	144
4.3.1.2. Kariye Kilisesi Freskleri.....	146
4.3.1.2.1. Anastaz.....	146
4.4. Mesih'in Değişen Temsilleri.....	147

5. BİZANS RUSYA'SINDA İKONA RESİMLERİ	148
5.1. Rus İkonalarında Kullanılmış Olan Simgeler.....	148
5.2. Rus İkon Ressamı Andrei Rublev.....	150
5.2.1. Andrei Rublev'e Atfedilen "Eski Ahit Trinity" Resmi.....	150
6. MODERN ÇAĞA DOĞRU.....	152
7. GEÇBİZANS İMPARATORLUĞU'NDARESİM.....	153
7.1. İkonostasis.....	154
7.2. Ohri Simgeleri.....	155
7.3. Bakire Manastırı Freskleri ,Studenica, Sırbistan.....	156
7.4. Girit Okulu.....	157
8. ANADOLU'DA BİZANS İMPARATORLUĞU DÖNEMİNDEN KALAN ÖNEMLİ YAPILAR.....	158
8.1. Demre Aziz Nikolaos Kilisesi.....	158
8.2. St Pierre Kilisesi.....	159
8.3. Aya Elenia Kilisesi.....	159
8.4. İznik Ayasofya Camii.....	160
8.5. Alahan Manastırı.....	160
8.6. Ayasofya Camii.....	161
8.7. Aya İrini Kilisesi.....	162
8.8. Elmalı Kilise.....	163
8.9. Azize Barbara Kilisesi.....	164
8.10. Yılanlı Kilise.....	165
8.11. Karanlık Kilise.....	166
8.12. Çarıklı Kilise.....	167
Sonuç ve Değerlendirme.....	168
5. Bölüm (Dr. Öğr. Üyesi Pervin KURÇEREN)	
1. ORTA ÇAĞ DÖNEMİ MS 400 - MS 1300.....	178
1.1. Kelt, Anglo-Sakson ve Viking Sanatı	179
1.2. Romanesk Sanatı (MS 1000- MS 1300).....	187
2. GOTİK (1100 - 1500).....	195

2.1. Gotik Heykel Sanatı.....	203
2.2. Gotik Resim Sanatı.....	206
2.3. Sonuç.....	210

6. Bölüm (Doç. Dr. Leyla ÖNEN)

RÖNESANS (1400 - 1525)

RÖNESANS SANATININ GELİŞİM SÜRECİ.....218

1.1. Giriş.....	218
1.2. Erken Rönesans.....	221
1.2.1. Paul ve Jean de Limbourg kardeşleri.....	222
1.2.2. Masaccio.....	226
1.2.3. Donatello.....	229
1.2.4. Jan Van Eyck.....	232
1.2.5. Fra Angelico.....	235
1.2.6. Sandro Boticelli.....	237
1.3. Yüksek Rönesans.....	240
1.3.1. Leonardo Da Vinci.....	241
1.3.2. Michalengelo Buonarroti.....	244
1.3.3. Raffaello Sanzio.....	246
1.3.3.1. Umbria dönemi.....	247
1.3.3.2. Floransa dönemi.....	247
1.3.3.3. Roma dönemi.....	247
1.3.4. Giovanni Bellini.....	248
1.4. Sonuç.....	250

7. Bölüm (Doç. Dr. Leyla ÖNEN)

MANİYERİZM (1520 - 1600).....200

1. Giriş.....258

1.1. Maniyerizm Sanatsal Görüşü.....	259
1.2.1. Sanatçılar.....	261
1.2.1.1. Tintoretto.....	262
1.2.1.1.1. Hayatı ve Sanatı.....	262

1.2.1.1.2. Eserleri.....	263
1.2.1.2. Parmigianino.....	267
1.2.1.2.1. Hayatı ve sanatı.....	267
1.2.1.2.2. Eserleri.....	268
1.2.1.3. El Greko.....	272
1.2.1.3.1. Hayatı ve Sanatı.....	272
1.2.1.3.2. Eserleri.....	273
1.3. Sonuç.....	278

8. Bölüm (Doç. Dr. Erol Murat YILDIZ- Dr. Öğr. Üyesi Buse

KIZILIRMAK ÇEKİNMEZ)

15 VE 16. YÜZYIL KUZEY AVRUPA SANATI VE BAROK

Giriş.....	284
1. 15 ve 16. YÜZYIL KUZEY AVRUPA SANATI.....	285
1.1. Hieronymus Bosch (1450-1516).....	286
1.2. Albrecht Dürer (1471-1528).....	287
1.3. Yaşlı Peter Brueghel (1525-1569).....	288
2. BAROK (1600 - 1700).....	290
2.1. Michelangelo Merisi Caravaggio (1571- 1610).....	297
2.2. Sir Peter Paul Rubens (1577-1640).....	299
2.3. Gianlorenzo Bernini (1598-1680).....	301
2.4. Rembrandt Harmenszoon Van Rijn (1606-1669).....	303
2.5. Diego Velázquez (1599-1660).....	306
2.6. Johannes Vermeer.....	306

9. Bölüm (Mehtap KURT)

ROKOKO (1730- 1800)

1. ROKOKO'NUN TARİHİ GELİŞİMİ.....	314
2. ROKOKO SANATI.....	318
3. FRANSA ROKOKOSU.....	324
4. FRANSIYALI ROKOKO DÖNEMİNİN ÖNEMLİ SANATÇILARI.....	327

4.1. Jean - Antoine Watteau (1684-1721).....	327
4.1.1. Les Fetes Venitiennes (1717-1718).....	330
4.2. François Boucher (1703-1770).....	333
4.2.1. Öğle Yemeği (1739).....	336
4.3. Jean Honore Fragonard (1732-1806).....	338
4.3.1. Salıncak (1767).....	341
5. İNGİLTERE ROKOKOSU.....	343
6. İNGİLİZ ROKOKO DÖNEMİNİN ÖNEMLİ SANATÇILARI.....	346
6.1. William Hogarth (1697-1764).....	346
6.1.1. Marriage à la Mode 4. (TheToilette) Evlilik A-la Modu:.....	347
4.Tuvalet (1743).....	347
6.2. Thomas Gainsborough (1727-1788).....	349
6.2.1. Bay ve Bayan Andrews (1749).....	352
7. ROKOKO MİMARİSİ ÖZELLİKLERİ.....	354
7.1. Rokoko Dönemin Mimari Özellikleri.....	356
7.2. Amalienburg Sarayı, Münih, Almanya.....	358
8. ROKOKO HEYKEL SANATI.....	359
8.1. Rokoko Heykelinin Genel Özellikleri.....	360
8.2. Antonio Corradini (İffet).....	362
10. Bölüm (Prof. Dr. Tolga AKALIN)	
NEOKLASİZM (1770- 1830)	
1. NEOKLASİSİZM'İN TARİHSEL SÜRECİ.....	372
2. NEOKLASİSİZM'İN ORTAYA ÇIKIŞI.....	376
2.1. Mengs Hareketi.....	380
3. NEOKLASİSİZM KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ.....	381
4. NEOKLASİSİZM AKIMININ ÖNCÜ SANATÇILARI.....	384
4.1. Jacques-Louis David, (1748 - 1825).....	384
4.2 .Jean Bardin (1732–1809)	386
4.2.1. Truva'ya Gitmek Üzere Venüs'ün Kollarından Çıkan Mars.....	386
4.3. John Singleton Copley, (1738 – 1815).....	388

4.3.1. Chatham Kontunun Lordlar Kamarası'nda Ölümü.....	388
4.4. Pierre-Narcisse Guérin (1774–1833).....	389
4.4.1. Phaedra ve Hippolytus.....	389
5. NEOKLASİK HEYKEL.....	391
6. NEOKLASİK AKIMIN ÖNCÜ HEYKEL SANATÇILARI.....	393
6.1. Antonio Canova.....	393
6.1.1. Psyche'nin Eros'un Öpücüğüyle Hayata Dönmesi.....	393
6.2. Bertel Thorvaldsen (1770 –1844).....	395
6.2.1. Ganymedes ve Kartal.....	395
7. NEOKLASİK MİMARİ.....	396
7. NEOKLASİK MİMARİNİN ÖNCÜ MİMARLARI	398
8.1. Robert Adam (1728 –1792).....	398
8.1.1. Carl Gotthard Langhans ve Johann Gottfried Schadow.....	399
11. Bölüm (Doç. Murat AKSOY)	
ROMANTİZM (1770- 1850)	
1. GİRİŞ.....	408
2. ROMANTİZMİ HAZIRLAYAN ETKENLER.....	410
3. ROMANTİZMİN ELE ALDIĞI KONULAR.....	412
4. ROMANTİZMİN ÖNCÜ SANATÇILARI.....	414
4.1. William Blake (1757- 1827).....	414
4.2. Theodore Gericault (1791-1824).....	416
4.3. Eugene Delacroix(1798-1863).....	418
4.4. Francisco de Goya (1746-1828).....	421
4.5. William Turner (1775- 1851).....	424
4.6. John Constable (1776- 1837).....	426
4.7. Caspar D. Friedrich (1774-1840).....	428
5. Sonuç.....	430
12. Bölüm (Dr. Öğr. Üyesi Mehmet AKSOY)	
REALİZM (1855- 1900)	
1. GİRİŞ.....	438

2. REALİZM'İN ELE ALDIĞI KONULAR.....	442
3. REALİZM AKIMININ ÖNCÜ SANATÇILARI.....	443
3.1. Gustave Courbet (1819-1877).....	443
3.2. Francois Millet (1814-1875).....	446
3.3. Honore Daumier (1808- 1879).....	450
3.4. Edouard Manet (1832-1883).....	453
13. Bölüm (Prof. Dr. Emre TANDIRLI)	
EMPRESYONİZM (1860- 1880).....	462
POST EMPRESYONİZM (1885- 1905).....	477
NEO EMPRESYONİZM.....	484
14. Bölüm (Doç. Dr. Çağrı GÜMÜŞ)	
FOVİZM (1900- 1907).....	498
EKSPRESYONİZM (1905- 1933).....	515
KÜBİZM (1907-1922).....	538
15. Bölüm (Doç. Dr. Rasim SOYLU)	
FÜTÜRİZM (1909- 1930).....	582
16. Bölüm (Dr. Öğr. Halil SEPETÇİ)	
METAFİZİK RESİM (1911- 1920).....	598
17. Bölüm (Dr. Öğr. Murat NEZİR)	
DADAİZM (1915- 1924).....	610
18. Bölüm (Dr. Muhammed Mustafa ÜNLÜ)	
SÜRREALİZM (1920- 1930).	
1. SÜRREALİZM SANAT AKIMI.....	624
2. SÜRREALİZM'İN TEMELLERİ.....	627
2.1. Bilinçdışının Keşfi.....	628
2.2. Otomatizm.....	628
2.3. Rüya ve Gerçeklik.....	629
2.4. Simgesel Dil Kullanma.....	629
3. SÜRREALİZM AKIMININ ÖNEMLİ SANATÇILARI.....	629
3.1. Marc Chagall (1887-1985).....	630

3.2. Giorgio de Chirico.....	631
3.3. Max Ernst (1891-1976).....	633
3.4. Joan Miro (1893-1983).....	634
3.5. René Magritte (1898-1967).....	636
3.6. Yves Tanguy.....	637
3.7. Salvador Dali (1904-1989).....	638
4. SÜRREALİZM'DE KULLANILAN TEKNİKLER	640
4.1. Otomatizm.....	640
4.2. Kolaj(Collage).....	640
4.3. Frotaj (Frottage).....	640
4.4. Grataj (Grattage).....	640
4.5. Fotomontaj(Photomontage).....	641
19. Bölüm (Doç. Dr. Ali KÜPELİ)	
SOYUT EKSPRESYONİZM (1940- 1950)	
1. GİRİŞ.....	648
2. SOYUT EKSPRESYONİZM'İN ÖZELLİKLERİ.....	650
3. AKSİYON RESMİ.....	650
4. RENK ALANI RESMİ.....	651
5. SOYUT EKSPRESYONİZMİN ÖNDE GELEN SANATÇILARI...652	
5.1. Willem de Kooning (1904-1997).....	652
5.1.1. Genel Üslubu ve Sanat Anlayışı.....	652
5.1.2. Sanatçının Hayatı.....	652
5.1.3. Öne Çıkan Eserleri.....	653
5.2. Jackson Pollock (1912-1956).....	654
5.2.1. Genel Üslubu ve Sanat Anlayışı.....	654
5.2.2. Sanatçının Hayatı.....	654
5.2.3. Öne Çıkan Eserleri.....	654
5.3. Frank Stella (1936-).....	655
5.3.1. Genel Üslubu ve Sanat Anlayışı.....	655

5.3.2. Sanatçının Hayatı.....	656
5.3.3. Öne Çıkan Eserleri.....	656
5.4. Mark Rothko (1903-1970).....	657
5.4.1. Genel Üslubu ve Sanat Anlayışı.....	657
5.4.2. Sanatçının Hayatı.....	657
5.4.3. Öne Çıkan Eserleri.....	658
6. SANATSAL VE KÜLTÜREL ETKİLER.....	659
7. SONUÇ.....	660
20. Bölüm (Doç. Dr. Sevtap KANAT).....	200
KİNETİK ART (1950- 1960).....	666
POP ART (1950- 1960).....	668
OP ART (1960.....)	683
21. Bölüm (Doç. Dr. Zeliha KAYAHAN ve Doç. Dr. Murat ASLAN)	
POSTMODERNİZM (1960 VE ÖTESİ)	
1. GİRİŞ.....	692
2. MODERNİZM'DEN POSTMODERNİZME GEÇİŞ.....	693
3. POSTMODERNİZM.....	694
3.1. Pop Sanatı (Pop Art).....	697
3.2. Happening.....	699
3.3. Fluxus.....	700
3.4. Minimal Sanat (Minimalizm).....	702
3.5. Kavramsal Sanat.....	705
3.6. Arazi Sanatı (Land Art).....	709
3.7. Yoksul Sanat (Art Povera).....	711
3.8. Video Sanatı.....	712
3.9. Vücut Sanatı (Body Art).....	714
3.10. Feminist Sanat.....	716
3.11. Performans Sanatı.....	717
4. ÇAĞDAŞ SANAT.....	719
YAZAR ÖZGEÇMİŞLERİ.....	730

EDİTÖRDEN,

“Primitif Dönemden Günümüze Sanatın Öyküsü”; Primitif Dönemden Günümüz Çağdaş Sanatına Kapsamlı Bir Yolculuk

Sanat, insanlık tarihinin en eski ve en vazgeçilmez ifadelerinden biridir. Sanat, bireylerin, toplumların ve kültürlerin düşünce dünyasını, duygularını ve inançlarını aktarabildiği bir alan olup, tarihsel süreç içerisinde sürekli bir dönüşüm geçirmiştir. Ayrıca sanat, çağlar boyunca insan deneyiminin en önemli yansımalarından biri olarak, toplumların kültürel, sosyal ve tarihsel dönüşümlerini anlamamıza yardımcı olmuştur. Bu dönüşüm, Batı sanatının gelişiminde belirgin bir şekilde gözlemlenebilir. “Primitif Dönemden Günümüze Sanatın Öyküsü” adlı bu eser, Primitif dönemden günümüze kadar Batı sanatının dönüşümünü, temel dönemlerini ve önemli temsilcilerini analiz ederek okuyucuya sunmayı hedeflemiştir. Ayrıca bu kitap, Batı sanatının evrimini ve kendine özgü dinamiklerini, dönemsel akımları, yapı taşlarını ve bunların arka planındaki toplumsal bağlamları açıklamayı hedeflemektedir.

Primitif dönem, insanlığın ilk sanat ifadelerinin ortaya çıktığı bir dönem olarak kabul edilmektedir. Primitif dönemden başlayan sanatsal ifadeler, insanların çevreleriyle olan ilişkilerini yansıtan ilkel ve soyut formlarla doludur. Bu dönem, sanatın temellerinin atıldığı, insanların hayal gücünü ve yaratma arzusunu deneyimlediği bir çağdır. İlk sanat eserleri, avcılık ve toplayıcılıkla geçinen toplulukların yaşamlarına dair izler taşımakta, doğa ile olan ilişkilerini ve inanç sistemlerini yansıtmaktadır. Mağara duvarlarına yapılan resimler ve taş heykeller, insanlığın estetik anlayışının ilk örnekleridir. Bu eserler, sadece estetik kaygılarla değil, aynı zamanda ruhsal ve sosyal işlevlerle de bağlantılıdır. Sanat, bu dönemde bir iletişim aracı, bir dua ve ruhlarla bağlantı kurma yöntemi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu süreçte, sanat, tanrılara ve doğaya olan bağlılıkla şekillenerek, toplumsal ritüellerin bir parçası haline gelir.

Antik Yunan ve Roma dönemlerinde sanatın anlamı daha da derinleşmiş, estetik değerler ile felsefi düşüncenin etkisi belirginleşmiştir. Yunan sanatında ideal form ve orantı öncelikli hale gelirken, heykel ve mimarinin yanı sıra, resim sanatı da önemli bir gelişim göstermiştir. Bu dönemde, heykellerde ve mimaride simetri ve proporsiyon öne çıkarken, sanatçılar beşeri deneyimleri ve duyguları nesneleştirme çabası içerisinde girmişlerdir. Yunan sanatçıları, insanı doğanın bir parçası olarak görüp, doğal dünyanın güzelliklerini ve insanın erdemlerini yüceltmişlerdir. Roma dönemi, Yunan mirasını devralarak, bu öğeleri zenginleştirmiş ve sanatın kamu alanındaki önemini artırmıştır. Roma döneminde sanatta büyük ölçekli kamu projeleri, anıtlar ve gerçekçilik öne

çıkmıştır Bu dönem, mimari ve heykel alanında teknik olarak büyük ilerlemeler kaydedilmesine tanıklık etmiştir.

Orta Çağ, sanat tarihinde ayrı bir yere sahiptir. Orta Çağ, sanatın dini temalar etrafında şekillendiği bir dönemi temsil eder. Hristiyanlığın etkisi altında, sanat eserleri genellikle inanç temalarıyla doludur. Kilise, sanatın en büyük destekçisi olmuş, sanatçılar da dini anlatılarla topluma önemli mesajlar iletme görevini üstlenmişlerdir. Bizans sanatı, kutsal figürlerin ve ikonların öne çıktığı bir estetik anlayışa sahipti. Aynı zamanda, Gotik mimari ile yükselen katedraller, bu dönemin en önemli yapı taşları olarak karşımıza çıkar. Bu dönemde, gotik mimari ile vitraylar ve freskler gibi çeşitli sanat biçimleri yükselişe geçmiştir. Ayna görevi gören bu sanat eserleri, inananların ruhsal deneyimlerini derinleştirmeyi ve dini hikâyeleri açıklamayı amaçlamıştır. Orta Çağ sanatının en belirgin özelliklerinden biri, sanatın işlevsel olmasının yanı sıra, izleyicilere manevi bir deneyim sunma arzusudur.

Rönesans, sanat tarihinde devrim niteliğindeki bir dönüm noktasıdır ve Batı sanatında köklü bir dönüşümün başlangıcını işaret eder. Rönesans dönemi, klasik antik dönemin yeniden doğuşu olarak tanımlanabilir. Antik dönemin estetik değerlerine geri dönüş ile bireyin önemi artmış ve sanatçı, toplum içerisinde daha fazla saygı görmeye başlamıştır. İnsan merkezli bir perspektif benimsendiğinde sanatın yolu da değişmiş, bireysel deneyim ve insana dair daha gerçekçi yaklaşımlar öne çıkmıştır. Leonardo da Vinci, Michelangelo ve Raphael gibi sanatçılar, insana olan ilgiyi ve doğanın inceliklerini yansıtan eserler ortaya koymuşlardır. Sanat, bu dönemde daha çok öğrenim, gözlem ve deneyim ile iç içe geçmiştir. Rönesans ile bilim ve sanat arasındaki etkileşim artmış, sanatta perspektif, kompozisyon ve ışık kullanımı gibi tekniklerin gelişimi hız kazanmıştır. Rönesans dönemi bireysellik, doğa ve insan figürü üzerindeki yoğunlaşma ile dolup taşmaktadır. Bu dönemde resim, heykel ve mimarideki gelişmeler, Batı sanatının evrimine büyük katkılar sağlamıştır.

Barok dönemi, sanatta dramatik bir anlatım ve yoğun duygusal deneyimlerin vurgulandığı bir dönemdir. Barok dönemi, duygusal derinliği ve ihtişamı ile Batı sanatına yeni bir boyut kazandırmıştır. Bu dönemde sanatçılar, izleyicinin duygularına hitap etmeyi amaçlayarak, hareket, ışık ve gölge oyunlarıyla dolu eserler üretmişler ve eserlerinde yoğun duygusal etkiler yaratmayı başarmışlardır. Caravaggio ve Bernini gibi sanatçılar, bu akımın önemli temsilcileri olmuş, Barok sanatın zenginliğini ve derinliğini ortaya koymuşlardır. Caravaggio ve Peter Paul Rubens gibi sanatçılar eserlerinde insana özgü duyguların, tutkunun ve insanlık halinin derinliklerini yansı-

muşlardır. Barok dönemi, izleyiciyi sanat eserine çekme noktasında büyük bir ustalık sergilemiştir. Barok dönemi, sadece estetik açıdan değil, aynı zamanda sosyo politik bağlamda da önemli bir dönemdir. Sanat, güç, inanç ve kimlik gibi temaları irdelerken, yansıtmacılığıyla toplumsal değişimlerin yansımalarını da ele almıştır.

Aydınlanma dönemi ile birlikte sanat anlayışı değişmiş, sanatta akıl ve mantığın önemi öne çıkmıştır. Neo Klasikizm, Antik Yunan ve Roma'nın estetik değerlerini yeniden yorumlayarak, sanatta sade ve yalın bir dil arayışına girmiştir. Bu dönemde, sanatın sosyal ve politik mesajlar iletilmesi açısından bir araç olarak kullanıldığı da görülmektedir. Jacques Louis David gibi sanatçılar, bu eğilimin önemli temsilcileri olmuştur.

19. yüzyılda Romantizm, bireyin duygularını ve doğayla olan ilişkisini öne çıkaran bir akım olarak ortaya çıkmıştır. Sanatçılar, estetik kaygılardan çok duygusal deneyime vurgu yaparak bireyselliği yüceltmişler ve izleyicinin ruhuna hitap etmeyi amaçlamışlardır. Özellikle Caspar David Friedrich gibi sanatçılar, doğanın görkemini ve insan ruhunun derinliklerini estetik bir şekilde tasvir etmişlerdir. Bu dönemde Empresyonizm, sanatçıların anlık izlenimleri resmetmeleri sonucunda birçok yenilik ortaya çıkmasıyla beraber, ışık ve renk kullanımı üzerine devrim niteliğinde bir yaklaşım ortaya koymuştur. Claude Monet'in eserleri, bu anlayışın öncüsü olarak doğanın geçici ve değişken güzelliklerini izleyiciye sunmuştur.

20. yüzyıl, sanatın çeşitli akımlarla zenginleştiği bir dönemdir. Bu dönemde sanatın doğası ve amacı üzerine tartışmalar derinleşmiş, bir dizi farklı sanat akımları ortaya çıkmıştır. Modernizm, geleneksel sanat normlarını yıkararak, deneysel ve soyut yaklaşımlar geliştirmiştir. Sürrealizm, bilinçaltının derinliklerini ve rüya dünyasını keşfederken, Dadaizm ise sanatı absürd bir şekilde ele alarak, sanatın anlamını sorgulamıştır. Bu dönem, sanatta katılımcılığı ve izleyicinin deneyimini de ön plana çıkarmıştır.

Günümüz Batı sanatı, geçmişin mirasını taşıırken, aynı zamanda yeni formlar ve söylemler geliştirmeye devam etmektedir. Postmodernizm sanatın çok yönlülüğünü ve çok katmanlı yapısını benimsemiş, sanat eserlerinin anlamını bağlamsal olarak ele almıştır. Bu dönemde sanatçılar, bireyin deneyimi ve içsel dünyasına dair çok çeşitli yaklaşımlar geliştirmişlerdir.

Sanat artık, sosyal ve politik ağırlığı olan bir iletişim aracı olarak da değerlendirilmektedir. Günümüzdeki çağdaş sanat, medya, teknoloji ve sosyal değişimlerle bir araya gelerek, yeni ifade biçimleri ve deneyimleri sunmaktadır. Sanat, toplumsal meselelerin ele alınmasında güçlü bir araç haline almıştır.

Feminist sanat, çevre sanatı gibi disiplinler, çağdaş sanatın farklı yönlerini ve toplumsal duyarlılıklarını vurgulamaktadır. “Primitif Dönemden Günümüze Sanatın Öyküsü” sanatın tarihsel gelişimini farklı dönemler çerçevesinde ele alarak, okuyuculara derinlemesine bir anlayış kazandırmayı amaçlayan önemli bir eserdir. Bu eser sanatın tarihsel yolculuğunu dönüm noktaları, akımlar ve temsilciler aracılığıyla önemli bir şekilde ele almaktadır. Sanat, sadece estetik bir ifade değil, aynı zamanda insanlığın köklü birikimlerinin ve kültürel dönüşümlerin bir yansımasıdır. Primitif dönemden günümüz çağdaş sanatına kadar uzanan bu süreç, izleyicilere sanatın insan deneyiminin karmaşıklığını, kültürel çeşitliliğini ve toplumsal dönüşümlerini keşfetme fırsatı sunmaktadır. Her bir sanat dönemi, kendi içinde özgün dinamikler barındırmakta ve geleceğe dair izleri taşımaktadır. Bu eser, Batı sanatının zengin dünyasında keşfe çıkanlar için değerli bir rehber niteliğinde olup, sanatın evrensel dilini anlamak isteyenler için de kapsamlı bir kaynak sunmaktadır. Bu eser, sanatın felsefi, sosyal, tarihi ve estetik boyutlarını bir araya getirerek, okuyucuların sanata daha geniş bir perspektiften bakmalarına ve derinlemesine incelemelerine de olanak tanımaktadır. Bu bağlamda, sanat eserlerinin anlamı ve önemi, tarihsel süreç içerisinde sürekli dönüşüm geçirmekle birlikte, insanlığın ortak deneyimlerini ve duygularını yansıtan bir ayna işlevi de görmektedir.

Prof. Dr. Mustafa DİĞLER

Doç. Dr. Rasim SOYLU

BÖLÜM 1

TARİH ÖNCESİ DÖNEM

Doç. Dr. Rasim SOYLU

Sakarya Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Sakarya / Türkiye

Orcid Id: 0000-0001-7136-1928

1. Giriş

Her şey ilk insanın gözünü açmasıyla başlar. Karanlığı ve ışığı ayırt etmek, gökyüzünün maviliğini, denizin derinliğini, ormanların yeşilliğini ve topyekûn doğanın güzelliğini fark etmek sanatın başlangıcı sayılabilir.

Sanatın doğuşu ile ilgili pek çok teori vardır. Örneğin taklit teorisi ilk insanların tabiatı ve hayvanları taklit ederek pek çok sanat konusunda geliştiklerini iddia eder. Oyun teorisi ise ilk insanların karınlarını doyurduktan sonra canlarının sıkıldığını ve zıplayarak dans, bağırarak müzik ve eline geçen bir cisimle duvarlara çizgiler çizerek ve boyayarak resim sanatını geliştirdiklerini varsayar. İş teorisine göre sanat, ilk insanların günlük işlerinden doğmuştur. Örneğin çamurdan tencere ve tabak yaparken seramik sanatı, barınak yaparken mimarlık gelişmiştir. Din ve büyü teorisine göre insanlar korktukları doğa veya doğaüstü güçlere karşı ritüeller geliştirmişler ve tapınaklar yapmışlardır. Böylece sanat da bunlardan doğmuştur.

Arkeolojik kazılarda genellikle ilk insanlara ait olarak mağara resimleri, toprak kaplar, taş ve kemiklerden yapılmış alet ve silahlar gibi buluntulara rastlanır. Aslında mağaralarda yaşam Ortadoğu ve tropik bölgelerden çok Avrupa ve Kuzey Asya gibi soğuk bölgelere ait bir yaşam biçimidir. Mezopotamya ve Ekvator kuşağına yakın bölgeler çok sıcak oldukları için daha çok çadır gibi barınaklardan yararlanmışlardır. Hatta megaron adı verilen taş ve toprakla örülmüş dört duvarın da bu bölgelerde yapıldığı görülmektedir. Örneğin taştan dört duvar olarak örülen Kâbe'nin ilk defa insanlığın atası Hz. Âdem tarafından yapıldığı kutsal metinlerde yer alır. Bu arada ilk insanlar olarak Âdem ve Havva miti bütün dinlerde ve kültürlerde yer alır.

Son zamanlarda ortaya çıkan Göbeklitepe gibi arkeolojik buluntular Avrupa'da mağara dönemi yaşanırken Anadolu'da ilk uygarlıkların başladığının da göstergesi olmuştur. Ayrıca Güney Amerika'dan Asya'ya kadar tarihöncesine ait bütün duvar resimleri ilk insanların günümüz insanları kadar zeki ve yetenekli olduklarını da göstermektedir.

2. İlk İnsan

Bütün tarih kitapları ilk insan kavramıyla söze başlar. Âdem ile Havva ilk insan arketipi olarak bütün toplumların inancı ve mitlerinde yer alır. Özellikle semavi dinlerin kitaplarında Âdem ile Havva'yı anlatan çok sayıda metinler yer alır.